

محور دعاهای امیرالمؤمنین(ع)

آیت الله جوادی آملی با اشاره به نهج البلاغه به شریح محورهای دعا از زبان امام علی(ع) پرداخت و گفت: وقتی دعاهای حضرت را در نهج البلاغه بررسی می کنید، یا سعادت طلب می کند، یا رفاقت با انبیاء را می خواهد، یا شهادت می خواهد، یا کرامت می خواهد، یا عاقبت می خواهد، یا فتوت و رادمردی و مردانگی طلب می کند، یا سلامت دین و دنیا را می خواهد.

محور دعاهای امیرالمؤمنین(ع)/ دعای خصوصی امام علی

آیت الله جوادی آملی با اشاره به نهج البلاغه به شریح محورهای دعا از زبان امام علی(ع) پرداخت و گفت: وقتی دعاهای حضرت را در نهج البلاغه بررسی می کنید، یا سعادت طلب می کند، یا رفاقت با انبیاء را می خواهد، یا شهادت می خواهد، یا کرامت می خواهد، یا عاقبت می خواهد، یا فتوت و رادمردی و مردانگی طلب می کند، یا سلامت دین و دنیا را می خواهد.

به گزارش خبرگزاری مهر، آیت الله جوادی آملی در یکی از سخنرانی های خود به مناسبت لیالی قدر و شهادت امام علی(ع) به آداب و روش دعا با توجه به سخنان حضرت امیر(ع) در نهج البلاغه پرداخته و می گوید: " ... ادب دعا را امیرالمؤمنین(ع) به ما آموخت. فرمود: *الدَّاعِي بِلَا عَمَلٍ كَالرَّامِي بِلَا وَتَرٍ*. فرمود: آنکه دعا می کند و عمل ندارد، مثل تیراندازی است که تیر دارد، ولی وتر ندارد. (وتر) آن کمان مثنی است که جلوی این تیر تند تیز را می گیرد و او را راهنمایی می کند. فرمود: اگر کسی تیرانداز است، یک کمان ای لازم دارد که این کمان منهنی این تیر تیز را تعدیل کند، راهنمایی کند. اگر کسی بی عمل دعا می کند، مثل تیرانداز بی کمان است.

دو رکن استجاب دعا

بهترین عمل صفای دل است. بهترین راه برای صفای دل این است که هم در مسئله توحید برای غیرخدا راه باز نکنیم، هم در مسائل اجتماعی کینه احدی را در دل راه ندهیم. مطمئن باشیم اگر کسی این دو رکن را فراهم کرد؛ یعنی در کار خدا احدی را شریک قرار نداد، در مسائل اجتماعی کینه هیچ مسلمانی را در دل نداشت، این دو رکن را که فراهم کرد، این دعوت کننده، این داعی یک تیرانداز ماهری است که هم تیر تیز دارد و هم کمان مثنی..."

وی در ادامه به تعلیم حضرت علی(ع) در مورد دعا اشاره کرده و می گوید: شما دعاهای حضرت را در نهج البلاغه که تحلیل می کنید، می بینید یا سعادت می خواهد، یا شهادت می خواهد، یا رفاقت با انبیاء می خواهد، یا کرامت می خواهد، یا عاقبت می خواهد، یا سلامت می خواهد، یا فتوت و رادمردی و مردانگی می خواهد و یا عزت!

ببینید دعاهای حضرت از این عناصر محوری بیرون نمی رود. در آن عهدنامه معروف که برای مالک اشتر نوشت، در پایان عهدنامه دعا کرد؛ فرمود: *مالک! من برای خود و برای تو از خدا سعادت و شهادت طلب می کنم! از خدا می خواهم: أَنْ يَخْتِمَ لِي وَ لَكَ السَّعَادَةُ وَ الشَّهَادَةُ إِيَّا لِلَّهِ وَ إِيَّا إِلَيْهِ الرَّاجِعُونَ*. من سعادت را، شهادت را برای خود و برای تو مسئلت می کنم .

در آن دعاهای عمومی می گوید: *تَسْأَلُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشَّهَدَاءِ وَ مَعَايِشَةَ السَّعْدَاءِ وَ مَفَارِقَةَ الْأَنْبِيَاءِ*. ما برای همگان سعادت و منزله شهدا و رفاقت با انبیاء را می خواهیم. به خدا عرض می کند: *وَاجْمَعْ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُ*. نوع این دعاها به صیغه جمع است - می گوید: *خدایا! بین ما و بین رسول ات، وَاجْمَعْ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُ فِي بَرْدِ الْعَيْشِ وَ قَرَارِ النِّعْمَةِ وَ مُنْتَهَى الطَّمَأْنِينَةِ وَ تَحْفِ الْكِرَامَةِ*. خدایا! بین همه ما و نبی ات در آن قرارگاه عیش و زندگی جمع بکن، و در آن آرامش و خنکی سعادت و زندگی جمع بکن! در کمال طمأنینه ما را با او سهیم بکن! آن کرامت ها را که تحفه پیغمبر می کنی، ما را بهره مند بکن! *مُنْتَهَى الطَّمَأْنِينَةِ وَ تَحْفِ الْكِرَامَةِ* .

دعای امام علی(ع) در میدان جنگ

آیت الله جوادی آملی در بخشی از سخنان خود به دعای امام علی(ع) در میدان جنگ اشاره می کند و می گوید: " ... در میدان جنگ دو دعای آموزنده دارد؛ هنگامی که جنگ شروع می شد، عرض می کرد: *خدایا! اللَّهُمَّ إِيَّا تَشْكُو إِلَيْكَ غِيْبَةً وَ لَيْتًا وَ كَثْرَةَ عَدُوِّنَا وَ تَشْتَتِ أَهْوَانَنَا*. رَبَّنَا اقْتَحِ بَيْنَنَا وَ بَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ . عرض می کرد: خدایا! ما از نبود پیغمبر به تو شکایت می کنیم. چون پیغمبر، آن رکن طمأنینه را ما از دست داده ایم.

در 17 ماه مبارک در جریان بدر که اولین جنگ نابرابری بود که مسلمانها می دیدند، امیر المؤمنین فرمود: همه آن شب متوحش بودند و متزلزل. تنها کسی که هیچ حادثه ای برای او نبود، رسول اکرم بود. فرمود: در شب جنگ بدر تا صبح کنار درخت، پیغمبر مشغول مناجات بود، گویا اصلاً فردا جنگی نیست، و امشب شب حمله نیست! آن یک حساب دیگری بود. لذا امیرالمؤمنین عرض می کند: خدایا! ما از نبود پیغمبر به تو شکایت می کنیم و از اختلاف درونی به تو پناه می بریم و شکایت می کنیم.

آنگاه دعائی که بعضی از انبیاء داشتند که در قرآن آمده است، همان دعا را امیرالمؤمنین(ع) دارد که: رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ . این در آغاز جنگ. در ناعرة جنگ عرض می کند: خدایا! ما گرچه شهادت طلب کردیم ، اما فتوت و مردانگی هم می خواهیم . اللَّهُمَّ اِنْ اَظْهَرْتَنَا عَلَيْهِمْ وَ جَبَيْتَا الْبَغْيَ وَ سَدَدْنَا بِالْحَقِّ . وَ اِنْ اَظْهَرْتَهُمْ عَلَيْنَا فَارْزُقْنَا الشَّهَادَةَ وَاعْصِمْنَا مِنَ الْفِتْنَةِ . اگر ما را بر آنها غالب کردی، ما فاتح شدیم، توفیقی بده که تعدی و تجاوز به زیر دست را روا ندانیم. به اسیران رحم بکنیم.

همین علی که بعد از ضربت خوردن شب نوزدهم دستور داد به قاتل من مدارا کنید؛ در میدان جنگ مردانگی از خدا خواست و می خواست. عرض می کرد: خدایا ! آن توفیق را بده که اگر ما فاتح و پیروز شدیم، بر دشمن ستم نکنیم. و اگر مصلحت بود که آنها ما را شکست بدهند، مرگ ما را مرگ شهید قرار بده. ما را از فتنه و بدآموزی مصون بدار. این دعای علی در صحنه جنگ است.

رسیدن به مقام رضا؛ دعای کمرشکن در بیان امام علی(ع)

این مفسر قرآن در ادامه به دعای امیرالمؤمنین(ع) در دل شب اشاره کرده و می گوید: "... وقتی حضرت در مقام دعا و ثنا می ایستاد، عرض می کرد: خدایا ! هَذَا مَقَامٌ مِّنْ اَفْرَدَكَ بِالتَّوْحِيدِ الَّذِي هُوَ لَكَ وَ لَمْ يَرَ مُسْتَحِقًّا لِهَذِهِ الْمَحَامِدِ وَ الْمَمَادِحِ غَيْرُكَ . وَ بِيْ اِلَيْكَ فَاقَّةٌ لَا يَجْبُرُ مَسْكَنَتَهَا اِلَّا فَضْلُكَ . فَهَبْ لِيْ رِضَاكَ وَ اَغْنِنَا عَنْ مَدِّ الْاَيْدِيْ اِلَى سِوَاكَ . اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ . عرض کرد: خدایا ! این مقامی که من ایستاده ام، مقام توحید است. من به عنوان یک عبد موحد در پیشگاه مولای واحد ایستاده ام. هیچ مدحی جز برای تو نیست. هیچ حمدی جز برای تو نیست. من یک نیازی دارم کمر شکن! و تو جابر عظم کسیری! هر شکسته ای را تو جبره می کنی .

یکی از دعاها و فرازهای جوشن کبیر و ادعیه دیگر در این دعاها این است که: یا جَابِرَ الْعَظْمِ الْكَسِيرِ . ای خدائی که هر استخوان شکسته ای را تو شکسته بندی می کنی، جبره می کنی، جبران می کنی. هر دل شکسته ای را او جبره می کند. حضرت عرض کرد: من یک درد کمر شکن دارم که هیچ چیزی این شکسته را جبران نمی کند، مگر کرم تو. و آن این است که مرا به مقام رضا برسانی. هر چه تو کردی، من خوشم بیاید. و دست ما را از دراز شدن به سوی این و آن کوتاه بکن! ما را به خودت نیازمند بکن! هَبْ لِيْ مِنْ رِضَاكَ، هَبْ لَنَا مِنْ رِضَاكَ وَ اَغْنِنَا عَنْ مَدِّ الْاَيْدِيْ اِلَى سِوَاكَ. چیزی از غیر تو طلب نکنیم این روح بلند است. آن هم فتوت و مردانگی است که نسبت به کافران هم ما رادمرد باشیم .

دعای امام علی(ع) در مسائل خصوصی

در مسائل خصوصی به خدا عرض می کند: پروردگارا ! همه نعمت ها را تو دادی. همه نعمت ها را هم ما باید به تو تحویل بدهیم. جان دادی، باید برگردانیم. چشم و گوش دادی، باید برگردانیم. اعضاء و جوارح و جوانح دادی، باید برگردانیم. حرفی در او نیست. ولی خدایا ما را کریمانه زنده کن و ما را کریمانه بمیران. خدایا ! در هنگام استرداد این ودیعه ها اوّلین چیزی که از ما می گیری، جان ما باشد. این طور نباشد که ما ذلیلانه بمیریم . اوّل چشم را بگیری، دست را بگیری، پا را بگیری، ما را فلج کنی، بعد ببری؛ اینچنین نباشد. اللَّهُمَّ اجْعَلْ، این از دعاهای نورانی نهج البلاغه است که این دعاها و از این رقم دعاها در نهج فراوان است که این ادب کرامت است.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ نَفْسِيْ اَوَّلَ كَرِيْمَةٍ تَنْتَزِعُهَا مِنْ كَرَائِمِيْ وَ اَوَّلَ وَدِيْعَةٍ تَرْتَجِعُهَا مِنْ وَدَائِعِ نِعْمِكَ عِنْدِيْ؛ خدایا ! همه نعمت ها امانت است، همه را به تو بر می گردانیم. ولی اوّلین نعمتی که می گیری، جان ما باشد. چشم و گوش به همراه جان برود ، نه اوّل چشم و گوش و اعضاء را بگیری، ما ذلیلانه در منزل زندگی کنیم، نیازمند به اعضاء منزل باشیم، با خواری و خفت به سر ببریم. این دعا درس کرامت می دهد.

دعای حضرت امیرالمؤمنین(ع) در امور اقتصادی

از نظر مسائل اقتصادی هم می گوید: خدایا! همه نعمت ها به دست توست، به جای اینکه مع الواسطه به ما نعمت بدهی، بی واسطه ما را تأمین کن که ما متّ این و آن نکشیم و نجشیم . اللَّهُمَّ صُنْ وَجْهِيْ بِالْيَسَارِ وَ لَا تَبْدُلْ جَاهِيْ بِالْاِقْتَارِ فَاسْتَرْزُقْ طَالِبِيْ رِزْقِكَ وَ اسْتَعْطِفْ شِرَارَ خَلْقِكَ فَافْتِنَنْ بِحَمِّ مَنْ اَعْطَانِيْ وَ بَضْمِ مَنْ مَتَّعَنِيْ وَ اَنْتَ مَعَ ذَلِكَ وَلِيُّ الْاِعْطَاءِ وَ الْمُنْعِ . خدایا ! آبروی ما را با داشتن حفظ بکن! خدایا ! آبروی ما را با فقر نریز! خدایا ! آنچه را که به ما می رسد، از توست. بکوشیم که بی واسطه از تو بگیریم، نه به وسیله این و آن بگیریم، تا از این و آن حق شناسی کنیم و کسی که به ما چیزی نداد، گله کنیم. این دعاها درس کرم می دهد.

آیت الله جوادی آملی با قرائت بخشهایی از نهج البلاغه تأکید می کند: شما وقتی دعاهای حضرت را در نهج البلاغه بررسی می کنید، همین است که یا سعادت طلب می کند، یا رفاقت با انبیاء می خواهد، یا شهادت می خواهد، یا کرامت می خواهد، یا عافیت می خواهد، یا فتوت و رادمردی و مردانگی طلب می کند، یا سلامت دین و دنیا را می خواهد.

تَسْأَلُ اللّٰهُ الْمُعَافَاتَ فِي الْاَدْيَانِ كَمَا تَسْأَلُهُ الْمُعَافَاتَ فِي الْاَبْدَانِ . عرض می کند: همانطوری که ما از خدا عافیت بدن می خواهیم،

عافیت دین را هم طلب می کنیم. از نبی اکرم(ص) سؤال کردند: شما در شب قدر از خدا چه می خواهید؟ فرمود: من اگر شب قدر را درک کنم، از خدا عافیت طلب می کنم. عافیت همین عافیت علوی است که در نهج البلاغه آمده؛ هم عافیت دین، هم عافیت دنیا. هم عافیت بدن، هم عافیت جان و نظام. در جریانی که شما با خبر هستید دنیا چه می گذرد، یک میلیارد مسلمان در چه حالت اند؛ این خطوط کلی دعا را از ولیّ دعا بیاموزیم، برای همه مسئلت کنیم. اینچنین نباشد که فقط برای خود دعا کنیم.

آنها که این دعاها را به ما آموختند، برای همه خواستند. آنها که در نماز می گویند: **إِيَّاكَ تَعَبَدُ وَإِيَّاكَ تَسْتَعِينُ**، دیدشان خیلی بلند است. نمی گویند: تنها من عبادت می کنم و این متکلم مع الغیر، یعنی ما عبادت می کنیم، منظور این باشد که من با همه شئون ادراکی ام، درکی ام، تحریکی ام، اعضاء و جوارح ام که در دعای عرفه آمده است تو را عبادت می کنم، این حدّ نیست. نه تنها ما، یعنی مسلمین عالم تو را عبادت می کنیم، این حدّ ام نیست. ما، یعنی مجموعه نظام آفرینش.

چون خدا به ما فرمود: شما به همراه همه این قافله ها حرکت کنید، **فَقَالَ لَهَا وَ لِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ**. خدا فرمود: من به آسمان و زمین گفته ام خواه و ناخواه بیایید. اینها گفتند: ما به همراه همه قافله با رغبت می آئیم. اینها دو نفر اند، اما حرف شان جمع است. **قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ**. نه طائِعین! خدا به دو نفر خطاب کرد با ضمیر تثنیه. آنها با جمع جواب دادند. این ادب را خدا به ما آموخت. ببینید همه می گویند: یا الله! شما هم برای همه خیر طلب بکنید.

تأکید بر گریه آگاهانه بر اهل بیت(ع) عبادت است

وی در ادامه با اشاره به سالروز شهادت امام علی(ع) و با تأکید بر اینکه گریه برای اهل بیت از بهترین عبادات است، یادآور شد: سعی کنیم گریه عاقلانه عارفانه بدون پیرایه؛ آن گریه یقیناً عبادت است. نیازی به افزایش و کاهش نیست. جریان شهادت علیّ بن ابیطالب (ع) به قدری درد آور است که قبل از اتفاق اش، شاید 30 سال یا بیشتر، معلوم نیست این خطبه شعبانیه در چه سالی اتفاق افتاد. 30 سال، 35 سال، 40 سال معلوم نیست.

پیغمبر برای جریان ضربت خوردن علی اشک ریخت. آن پیغمبر! این خطبه معروف که در آخرین جمعه ماه شعبان پیغمبر آن خطبه را ایراد کرد، فرمود: **أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ شَهْرُ اللَّهِ بِالْبَرَكَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ**، در پایان گریه کرد. امیر المؤمنین عرض کرد: چرا گریه می کنی؟ فرمود: در ماه مبارک رمضان تو مشغول نمازی، سر مطهرت با خون ات رنگین می شود! خوب حالا کی بود؛ 25 سال که خود حضرت خانه نشین بود، 5 سال تقریبی هم حکومت کرد، این شده 30 سال. 30 سال تقریباً بعد از رحلت رسول اکرم این حادثه تلخ جهانی رخ داد. حالا آن خطبه شعبانیه کی بود، آن روشن نیست. حداقل 30 سال قبل از ضربت خوردن علی(ع)، پیغمبر(ص) گریه کرد. چه قدر این مصیبت تلخ است!!

20 سال قبل از جریان سیدالشهداء، علیّ بن ابیطالب گریه کرد. از جریان صقین که برمی گشتند، آمدند یک سرزمینی، با دست مبارک اشاره کرد، فرمود: هاهنا هاهنا. یک مقدار خاک را گرفتند بعد بُو کردند، فرمود: همین جاست، همین جاست. عرض کردند: چی اینجاست؟ فرمود: رادمردانی که عاشقان کوی حقّ اند، اینجا می آرند. اینجا سرزمین کربلاست. اگر کسی اینها را خوب بشناسد، نیازی به آن پیرایه ها نیست، اشک می آید. و آن اشک عبادت است.

امیرالمؤمنین به پیغمبر فرمود: چرا گریه می کنی؟ فرمود: در ماه مبارک، در حال نماز شمشیری می آید، سر مطهرت با خون اش رنگین می شود! عرض کرد: **سَلَامَةٌ مِنْ دِينِي**؟ عرض کرد: آن وقتی که شمشیر بر سرم می آید، دین من سالم است؟ فرمود: آری، دین ات سالم است. این آن علی است!!

پیامبر(ص) در معراج صدای حضرت علی(ع) را شنید

آیت الله جوادی آملی در ادامه با اشاره به جریان ضربت خوردن امیرالمؤمنین(ع) در شب 19 ماه مبارک رمضان، گفت: این جریان **فُرْتُ وَ رَبِّ الْكَعْبَةِ**. که در سحر 19 ماه مبارک رمضان علیّ بن ابیطالب گفته بود، اینها علی را نشان نمی دهد. چون چند سال قبل از این حادثه یکی از شاگردان علیّ بن ابیطالب در هنگام ضربت خوردن و شمشیر دیدن گفت: **فُرْتُ وَ رَبِّ الْكَعْبَةِ**. ما چون نرفتیم به سراغ آن مقامات بلند، خیال می کنیم حضرت علی یعنی عالی ترین مقام اش این است که وقتی شمشیر خورد، بگوید: **فُرْتُ وَ رَبِّ الْكَعْبَةِ**. در حالی که او کسانی را تربیت کرد، شاگردانی را تربیت کرد که چند سال قبل از او یک همچنین حادثه ای برای آنها اتفاق افتاد، گفتند: **فُرْتُ وَ رَبِّ الْكَعْبَةِ**.

وی به حدیثی از رسول اکرم(ص) اشاره کرده و می گوید: از پیغمبر سؤال کردند: شما وقتی در معراج رفتی، خیلی حرف شنیدی. آن حرف هائی که شنیدی شبیه لهجه کی بود؟ فرمود: آن حرف هائی که من شنیدم شبیه لهجه علیّ بن ابیطالب بود. علی را باید آنجا ها جستجو کرد. این **فُرْتُ وَ رَبِّ الْكَعْبَةِ** را شاگرد علی، قبل از علی، چند سال قبل از مرگ علی گفت. چون پیغمبر علی را با آن وضع می

شناخت، که فرمود : من در معراج وقتی حرف می شنیدم، مثل اینکه صدا شبیه صدای علی بود. این است که وقتی با خبر می شود شب 19 علی فرق اش می شکافد، اشک می ریزد....